Реторика, академична и педагогическа комуникация
Rhetoric, Academic, and Pedagogical Communication

Трансформациите в дидактиката на чуждоезичната литература в ерата на изкуствения интелект

DOI 10.55206/QNQY5862

Радея Гешева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Имейл: rgesheva@uni-sofia.bg

Абстракт: Навлизането на изкуствения интелект (ИИ) в образованието променя условията, в които се осъществяват четенето, интерпретацията, езиковото посредничество и оценяването на литературната творба и значимостта на автора ѝ. В статията се анализират трансформациите в дидактиката на чуждоезичната литература с акцент върху италианската и обучението по италиански като чужд език. Разглеждат се възможностите на генеративния ИИ за персонализиране на обучението, езикова подкрепа, работа с автентични текстове, сравнителен анализ на човешки и генерирани от изкуствения интелект интерпретации, превод, развитие на интеркултурна компетентност и формиране на ИИ грамотност. Специално внимание е отделено на методическия потенциал на италианската литературна традиция – от Данте и Петрарка до съвременната литература с примери като Пирандело и Калвино. Хипотезата е, че изкуственият интелект не следва да бъде разглеждан нито като заместител на преподавателя и литературното четене, нито единствено като техническо средство или използване на специализиран софтуер. В резултат на анализа се прави изводът, че по-подходящ е хуманно-центрираният модел във филологическото обучение при преподаване на художествена литература и чужд език на студентите, при който технологията, софтуерните програми и приложения, както и алгоритмите се превръщат в инструмент за формиране на критично мислене и съчетаване в академичната комуникация в университетите на традиционни със съвременни методи. Изкуственият интелект може да се използва при задаване на въпроси от преподавателя и от студентите в разнообразни академични дейности; той подпомага процеса на интерпретации, сравнявания, както и проверката на твърдения, а също понякога и рефлексията върху процеса на четене. В заключение се предлага разширен дидактически модел, който интегрира литературна, езикова, интеркултурна, дигитална и ИИ грамотност, като по този начин се преосмисля преподаването и изучаването на чуждоезичната литература в контекста на съвременното висше образование.

Ключови думи: чуждоезична литература, италианска литература, дидактика, изкуствен интелект, академична комуникация, филологическо образование.

Transformations in the Didactics of Foreign-language Literature in the Age of Artificial Intelligence

Radeya Gesheva
Sofia University “St. Kliment Ohridski”
E-mail: rgesheva@uni-sofia.bg

Abstract: The integration of artificial intelligence (AI) into education is transforming how literary texts are read, interpreted, linguistically mediated, and assessed, as well as how the significance and cultural status of their authors are conceptualised. This article examines transformations in the didactics of foreign-language literature, with particular emphasis on Italian literature and the teaching of Italian as a foreign language. It explores the potential of generative AI for personalised learning, linguistic support, engagement with authentic literary texts, comparative analysis of human-generated and AI-generated interpretations, translation, the development of intercultural competence, and the cultivation of AI literacy. Particular attention is devoted to the methodological potential of the Italian literary tradition, extending from Dante and Petrarca to contemporary Italian literature with examples such as Pirandello and Calvino. The central hypothesis is that artificial intelligence should be regarded neither as a substitute for the professor or for the practice of literary reading, nor merely as a technical instrument or as a means of employing specialised software. The analysis suggests that a more appropriate framework for philological education is a human-centred pedagogical model for the teaching of literature and foreign languages at university level. Within such a model, technological tools, software applications, and algorithms function as instruments for fostering critical thinking and for integrating traditional and contemporary approaches into academic communication and university teaching. Artificial intelligence can be productively employed in the formulation of questions by both lecturers and students throughout the educational process; it can support interpretation and comparative analysis, facilitate the verification of claims and arguments, and, in certain contexts, encourage critical reflection on the reading process itself. In conclusion, the article proposes an expanded didactic model that integrates literary, linguistic, intercultural, digital, and AI literacy, thereby reconceptualising the teaching and learning of foreign-language literature in the context of contemporary higher education.

Keywords: foreign-language literature, Italian literature, literary didactics, artificial intelligence, academic communication, philological education.

Уводни думи

Изкуственият интелект и генеративният изкуствен интелект като негово развитие на следващ етап превръщат езиковия модел в своеобразен участник в учебния процес, като една от причините е, че този модел става достъпен за студенти и преподаватели. За разлика от по-ранните онлайн ресурси, създавани чрез софтуери, технологии и дигитални инструменти, които предоставят предимно информация в сайтове, блогове, електронни и академични платформи, съвременните системи могат да произвеждат текст, да симулират диалог, да предлагат интерпретации и да адаптират учебно съдържание. Това поставя пред хуманитарното образование въпроса как се променя самият акт на четене, когато обучаемият има постоянен, бърз и лесен достъп до автоматично генерирани обяснения, тълкувания, интерпретации, без яснота за легитимен авторитетен академичен ресурс.

В литературата промяната е особено чувствителна. Художественият текст не е просто носител на факти, а пространство на многозначност, стил, културна памет, естетически, стилистичен, а и личен авторов избор. Дейностите стават все „по-фокусирани върху проблеми от реалния свят, текстове или събития, а при задачите, базирани на решаване на проблеми, технологиите въвеждат ново измерение в процеса на преподаване и учене, което включва използването на социални медии като *Facebook, Twitter, Skype, Voice Thread* и други“. [1] С развитието на технологиите се достига и до резюме на художествен текст, генерирано от изкуствен интелект. Този кратък вариант може да улесни разбирането на сюжета (с известни уговорки за изчерпателност и достоверност, казано от позицията на осмисляне важността на преподаването в академичния образователен контекст). Същевременно този тип резюме не може да бъде равностойно на самото литературно преживяване, което се поражда от акта на четенето. Новите изследвания показват потенциала на ChatGPT за повишаване на ангажираността и аналитичната работа, но подчертават необходимостта от внимателна педагогическа интеграция. [2] Някои изследователи го определят като „ефективен инструмент, при условие че човек е запознат с това как да го използва. Той може да проектира записки, лекционни материали, работни листове и много други необходими документи, свързани с преподаването и изучаването на литература“. [3]

В областта на италианската литература също се появяват специализирани изследвания по тази тема. Маурицио Дишенца анализира интегрирането на генеративния изкуствен интелект (GenAI) в преподаването на италианска литература и той представя конкретни дидактически дейности, които са насочени към рефлексия и задълбочаване на разбирането на литературните творби, посланията, проблемите и решенията, които предлагат. [4]

Дизайн на изследване

От дигитализация към медиирана от ИИ дидактика

Дигитализацията на литературното обучение първоначално означава достъп до електронни библиотеки, дигитални архиви и издания, аудиокниги и мултимедийни ресурси. [5] Генеративният ИИ добавя възможности за развитие към ново равнище: той не само предоставя съдържание, а го преобразува и генерира в реално време. Това позволява да се мисли за многопосочно взаимодействие между преподавател, обучаем, литературна творба и изкуствен интелект. В чуждоезиковото обучение се очертава именно балансираната роля на тези компоненти. При нея ИИ подпомага, но не замества човешкото педагогическо взаимодействие.

Допускането е, че при дидактиката на литературата това означава преминаване от модел „текст–преподавател–обучаем“ към модел „текст–обучаем–ИИ–преподавател“, в който педагогът организира критическата проверка на автоматично генерираните предложения. В статията акцентът е именно върху дидактиката на обучение по италианска литература и това е опит чрез включеното наблюдение на преподавател да се изведат възможни методологически съвети, без претенции за изчерпателност и всеобхватност.

Специфика на преподаването на чуждоезична литература

Литературният текст на чужд език има двойна функция: той е едновременно художествено произведение и езиков материал. Обучаемият трябва да разбира не само сюжета, персонажите, особеностите на епохата, течението, автора, но и лексикалните, синтактичните, стилистичните и културните особености.

Генеративният ИИ може да намали езиковата бариера чрез обяснение на думи, идиоми, синтактични конструкции и културни реалии. Същевременно обаче прекомерната адаптация – под формата на *парафраза*, често срещана в италианската литература – може да лиши обучаемия от срещата с автентичния език. Следователно дидактическият принцип следва да бъде „подкрепа без подмяна“: ИИ улеснява достъпа до творби, дава възможност за обобщение и анализ, включително и в съпоставителен план между произведения, автори, епохи. По този начин изкуственият интелект се явява своеобразен педагогически асистент на преподавателя, който преценява по какъв начин да го използва, без значение дали се интерпретира като робот, диагностик, система или агент според класификацията на Пуул и Макуърт (2010). [6] Но оригиналните творби, биографиите на авторите, спецификите на епохата и всички съпътстващи дейности по контекстуализирането им остават преподавателски прерогатив. Те са ядрото на преподаването и изучаването на чуждоезичната литература. В този смисъл ИИ може да се определи като спомагателно, а не заместително средство – „инструмент“ за преподавателите.

Италианската литература като специфично дидактическо поле

Преподаването на италианска литература на чужденци е особено подходяща за интегриране на ИИ/AI. Обширният спектър от дейности, които предлага, е свързан с възможностите пред преподавателя и обучаемите. Италианската литература е сред дисциплините, които са квалифицирани от италианския литературен критик като „педагогически“ под мотото „преподаване на преподаване“. [7] Причината е, че предлага широк хронологичен и жанров диапазон, богат културен контекст и разнообразни езикови регистри. Италианският литературен критик Романо Луперини изтъква основните аспекти, свързани с преподаването на литература, без да конкретизира дали става въпрос за италианска или английска. Наблюденията му са приложими към цялостния процес, дори и когато става дума за обучаеми – чуждестранни граждани или студенти. Луперини насочва вниманието към няколко значими аспекта, свързани с дидактиката на литературата. Той се фокусира върху интерпретацията на групата обучаеми като херменевтична общност, космополитизма под формата на опознаване и на чуждестранните литератури при изучаването на родната – в примера му – италианската, потребността от интердисциплинарен подход при изучаването и отказа от фокусиране единствено върху награждавани автори и творби или върху хронологията. [8] При пренасяне на неговите наблюдения към италианската литература може да се проследи фигурата на Данте Алигиери, която позволява дейности, свързани с историческия и религиозния контекст; на Франческо Петрарка – с лирическата предхуманистична традиция, под знака на любовта; на Алесандро Мандзони – с историята и езиковото изграждане на националната идентичност; на Нобеловия лауреат за литература Луиджи Пирандело – с идентичността и множествеността на гледните точки; на Итало Калвино – с експерименталната повествователност и връзката между литература и технология; на други съвременни автори.

При преподаването на съвременната италианска литература могат да се поставят въпроси за миграцията, паметта, идентичността, пола, регионалните различия и социалните промени. ИИ може да генерира перспективи, които дори да не са алтернативни или да следват тривиални и добре познати модели, имат своето полезно действие в университетското филологическо образование, включително и по италианска литература. Но задължително обучаемите трябва да ги проверяват спрямо конкретните доказателства, като разчитат на своето критическо мислене и като развиват аналитични умения в контекста на изучаването на дисциплината. Следва да бъде отчетен и фактът, че италианският език има специфични прагматични и културни особености, които невинаги се предават адекватно от езиковите модели, включително при анализ на художествени творби от различни епохи в развитието на италианската литература.

Литературното четене в ерата на генеративния ИИ

Класическият модел на четене предполага постепенно изграждане на разбиране чрез среща с текста, повторно четене, бележки и дискусия. ИИ променя тази последователност, защото може да предостави предварително резюме или интерпретация още преди обучаемият да е прочел произведението.

От дидактическа гледна точка това може да бъде риск, но и възможност. Ако отговорът, създаден чрез използване на ИИ, се използва след първото (първичното) четене, той може да стане обект на критическо сравнение или на сравнителен анализ в по-задълбочен план. В този момент е възможно да се достигне до еднопосочност на представянето или до многостранност, която се свързва с пълно несъответствие на позиции и гледни точки в творбата и в анализа от изкуствения интелект. Допускането на база проучване процеса на преподаване на италианска литература, ако ИИ се използва преди четенето като заместител на произведението, той отслабва самостоятелното литературно възприятие. Така може да се изкаже съгласие с Джуд Ливингстън, който достига до извода, че „Изкуственият интелект демократизира литературния анализ, като прави сложни аналитични инструменти достъпни за по-широка аудитория и позволява интердисциплинарно сътрудничество. Чрез използването на технологии с изкуствен интелект, изследователите и ентусиастите могат да се ангажират с литературата по иновативни начини, разкривайки модели и прозрения, които обогатяват разбирането ни за текстовете“. [9]

Ето защо е възможен примерен целесъобразен метод на работа от страна на преподавателя, който да разделя задачите на етапи: първо – кратко представяне и въвеждане в проблематиката, след това – предоставяне на възможност за лична реакция от страна на обучаемите, последвана от диалог с ИИ по определени въпроси, накрая – проверка на информираността му и критическа рефлексивна интерпретация.

AI/ИИ като „втори читател“

Една от продуктивните практики е представянето на ИИ като „втори читател“ или като читател, който осъществява специфичен „прочит“ на художествени произведения, като допускането е, че той не съпреживява емоциите в текста, а върви по сюжета и/или фабулата и евентуално достига до резюмиране на история или наратив. Моделът, който настоящото изследване предлага, е, студентът първо да формулира собствено мнение за герой или герои, да изведе мотив или символ, а след това да получи интерпретация, която е генерирана от ИИ. Следващата задача към студента не е да избере „по-правилния“ отговор, а да анализира разликите: кое твърдение има текстова опора, дали е спорно или резултат от общо литературоведско зна-

ние, има ли наличие на фактически грешки. По този начин в процеса на преподаването на художествена литература, включително италианска, от дидактична гледна точка ИИ се превръща в инструмент за метакогнитивна работа. Обучаемият в процеса на филологическото университетско образование и академичната комуникация не просто тълкува литературата, а наблюдава как се конструира и развива критично една интерпретация от научна перспектива.

AI/ИИ и интеркултурната компетентност

Чуждоезичната литература позволява на обучаемия да се срещне с културата отвъд стереотипните представи и да направи интеркултурна съпоставка с определена локална литература. При италианската това включва идентичности, исторически конфликти, социални различия и променящи се представи за италианската индивидуалност във връзка и с географската принадлежност – Северна, Централна, Южна, островна. Изследователката Камила Спаливиеро достига до обобщението, че „Интеркултурният подход към преподаването на литература е възможно да се възприеме не само в многоезичната класна стая, но и в други образователни контексти. Преди да може да се самоопредели въз основа на езикова, социална и културна принадлежност, всеки обучаем е на първо място личност и затова е уникален и неповторим“. [10]

ИИ, използван в литературни анализи в процеса на университетското филологическо образование, обаче може да произвежда генерализирани културни описания. Затова задача от типа „Каква е италианската култура?“ е по-малко продуктивна от въпроса „Как конкретната литературна творба определя културен конфликт?“. Интеркултурната компетентност трябва да се основава върху доказателства, сравнение и способност за критическо отношение към собствените и чуждите културни представи.

AI/ИИ и преподаването на италианска литература: практически модели

При Данте Алигиери може да се използва изкуственият интелект за създаване на контекстуална карта на „Божествена комедия“. След това обучаемите могат да проверят историческите и културните твърдения. Възможна дейност при преподаването на италианска литература, конкретно на Франческо Петрарка, е сравнение на генериран от изкуствен интелект анализ на сонет с традиционен литературоведски коментар, предложен от преподаватели, изследователи, литературни теоретици или критици. След това може да се сравнят метафорите и лексикалните повторения. При Алесандро Мандзони студентите могат да изследват как изкуственият интелект представя отношенията между литература, история и национална идентичност

и да проверят дали моделът не опростява историческия контекст. Ако се предлагат дейности, свързани с Итало Калвино, уместен вариант е задаването на експериментална задача. Например изкуственият интелект да се използва, като му се постави задача от студентите с помощта на преподавателя да предложи нова сюжетна структура, а след това те да анализират съхраненото и промененото в авторовата поетика. Подобен тип работа с алтернативни наративни развития вече е изследван в университетско литературно обучение.

Персонализация и диференциация. Изследване на случай – „Покойният Матиа Паскал“ на Луиджи Пиранделло

Генеративният ИИ позволява едно и също литературно произведение да бъде подкрепено с различни видове помощни дейности, приложени според равнището на обучаемия. За начинаещи (A1–A2 – според Общата европейска референтна рамка за езиците) могат да се предложат речник и кратки пояснения; за средно напреднали (B1–B2) – въпроси за разбиране и перифрази; за напреднали (C1–C2) – стилистичен и интерпретативен анализ. Примерен практически модел за персонализиране на преподаването и диференциране на дейностите може да бъде един от споменатите по-горе в изследването автори с емблематично за творчеството му произведение, като предлаганият подход е приложим и към други писатели или поети, независимо от епохата, тематиката, особеностите. Чрез по-детайлно анализиране на „Покойният Матиа Паскал“ на Нобеловия лауреат за литература Луиджи Пиранделло могат да се илюстрират някои възможности за развиване на критическата рецепция и алтернативното мислене по време на преподаването на италианска литература в академичен контекст. Спектърът от дидактически методи и методически подходи не се ограничава до посочените дейности по-долу, а целта на описанието е да илюстрира някои по-креативни хоризонти в обучението. Творбата „Покойният Матиа Паскал“ е преведена на български език, което би улеснило обучаемите с по-ниско ниво на владеене на италиански. В същото време поставя значими въпроси, които могат да бъдат дискутирани и анализиран в група, с преподавателя, с изкуствения интелект. Накрая може да се направи проверка и да се обобщят наблюденията на обучаемите.

По следния начин е възможно да се предложат дейности, които в зависимост от випусковия учебен план и времевия ресурс, с който се разполага, да се разгърнат или свият.

1. Кратко представяне и проблематика

Започва се с контекстуализация на автора и теченията, чийто съвременник е веризъм, декадентизъм, модернизъм, философски релативизъм.

Началото е съпътствано от препратки към други познати и непознати автори, съвременници на Пирандело, за да се направи портрет на творци, живели и творили през втората половина на 19. и първата половина на 20. век. След това се преминава към въвеждане в жанра роман. Накрая се предоставя кратка информация относно „Покойният Матиа Паскал“ (1904) – творба, представяща човек, който случайно е обявен за мъртъв и решава да започне нов живот под името Адриано Мейс. Постепенно той разбира, че без минало и социална идентичност свободата е невъзможна.

Проблемен въпрос: Какво означава да имаш идентичност и можеш ли да бъдеш напълно свободен от собственото си минало?

2. Лична реакция

Обучаемите отговарят индивидуално:

– Ако можехте да започнете живота си с нова самоличност, бихте ли го направили?

– Какво бихте спечелили и какво бихте загубили?

3. Диалог с ИИ

Въпроси към ИИ:

– Защо Матиа Паскал приема нова самоличност?

– Каква е ролята на Адриано Мейс?

– Как може да се сравни неговата ситуация с дигиталната самоличност днес?

– Може ли ИИ да създаде образ на човек, който другите да приемат за „автентичен“?

4. Проверка на ИИ

Обучаемите задават на изкуствения интелект въпроси за сюжета, автора, посланието на творбата. Отговорите се проверяват чрез текста и надеждни литературоведски източници.

Цел: да се различи вярната информация от възможната грешка или измислена интерпретация.

5. Рефлексивна интерпретация

Кратък финален текст:

„Ако Матиа Паскал живееше в ерата на изкуствения интелект, как би използвал технологиите, за да създаде нова самоличност? Би ли станал по-свободен или по-зависим?“

Финален въпрос: Промени ли разговорът с изкуствения интелект – като се посочи кой точно Chatbot се използва ChatGPT, Claude, Google Gemini, Microsoft Copilot или друг – първоначалното ми разбиране на творбата? Ако има промяна в гледната точка, на кой етап от диалога с изкуствения интелект става това?

Така след запознаване с всеки автор, без значение дали става въпрос за италиански или друг, може да се достигне до собствената интерпретация

на поставяната от него проблематика, която да се сравни с гледната точка на изкуствения интелект и да се достигне до общи или различни заключения. По този начин изкуственият интелект се очертава като събеседник и провокатор, а не заместител на читателя или преподавателя.

Друг възможен прочит на метода на конкретните ситуации отново с помощта на Пирандело е следният:

Поставя се въпросът за идентичността с мисловна карта. Фокусът, след представянето на автора, теченията, епохата, историческия, политическия, икономическия и културния контекст, е да се насочи вниманието на обучаемите към конкретна творба – „Шест лица търсят автор“. В този случай могат да се дадат различни по естеството си задания като например:

Задача 1: Прочит на даден откъс и формулиране на собствени наблюдения.

Задача 2: ИИ генерира интерпретация на понятието „идентичност“ в откъса. Сравнение с гледната точка на обучаемите.

Задача 3: Илюстриране на твърденията като текстово доказани, спорни или недоказани.

Задача 4: Сравнение на ИИ интерпретацията с поне един литературоведски източник, може и от друга епоха.

Задача 5: Създаване на кратък аналитичен текст на италиански език, чрез използване на конкретни текстови доказателства.

Задача 6: Устна защита на едно твърдение, с което не са съгласни в ИИ анализа.

Промяна в ролята на преподавателя

През последните десетилетия в университетското образование, особено осезаемо – във филологическото, преподавателят постепенно или в определени случаи се измества от позицията на единствен интерпретатор към ролята на медиатор, дизайнер на учебни ситуации и критически фасилитатор. Това не намалява неговата значимост, а я променя. При италианската като пример за чуждестранна литература преподавателят има решаваща функция при избора на текстове, контекстуализацията, разграничаването на исторически факт от интерпретация и преценката на езиковите, стилистичните, реторическите и културните нюанси. Изкуственият интелект може да предложи десетки интерпретации. Но само преподавателят превръща тези предложения в педагогически смислени задачи, в потвърждение на твърдението, че „ChatGPT не може да свърши съвършено работата на преподавателя“. [11] В същото време той следва да се възприема по по-различен начин. Както го определя преподавателят по италианска литература Симоне Джусти: „Ако събеседникът наистина е основата на наративната дейност и тя действително е толкова важна за развитието на житейски уме-

ния, ролята на учителя е на надежден събеседник – професионалист, способен целенасочено да насърчава – чрез начина, по който слуша и разговаря, с помощта на четенето на глас или посредством подбора на истории да съчетава удоволствието и създаването на истории“. [12]

В потвърждение на тези постановки по-долу се представят възможности за актуализиране на преподаването по италианска литература в университетска среда като част от съвременната академична комуникация.

Трансформация на оценяването

Домашното есе, резюмето и стандартният литературен анализ вече не са достатъчни като единствени форми на оценяване. Те могат да бъдат генерирани или значително подпомогнати от ИИ.

По-подходящи са процесуални (формативни) форми: литературно портфолио, дневник на четенето, устно експозе по дадена тема/конкретен въпрос, редактиране на ИИ текст, коментар върху конкретни цитати, сравнение на две интерпретации и рефлексия върху употребата на ИИ. Ключов принцип е оценяването да измерва не само крайния текст, а способността на обучаемия да доказва, проверява и защитава собствените си решения.

AI/ ИИ грамотност и академична почтеност

AI/ИИ грамотността включва умения за формулиране на запитвания, проверка на информация, разпознаване на халюцинации, оценяване на източници и прозрачно деклариране на употребата на изкуствен интелект. Следователно правилото „да не се използва ИИ“ е по-малко продуктивно от ясното разграничаване на допустими и недопустими употреби.

Дискусионни въпроси относно ограниченията и рисковете

Без претенции за генерални и всеобхватни изводи поради динамиката на развитие на изкуствения интелект и във връзка с промените в академичното образование, включително и в сферата на филологиите, може да се направи изводът, че един от основните рискове е ИИ да произведе убедително звучащ, но неверен от научна гледна точка отговор. В литературата това може да се прояви като измислен цитат, неправилно приписване на произведение или оповестяване на друг автор, съставяне на неточна биографична информация, оттам и некоректно цитиране и позоваване. Това от своя страна може да доведе до прекалено обща или неточна интерпретация на дадено литературно произведение, включително на литературна творба. Друг риск е културното опростяване, особено при италианската литература регионалните различия, историческите периоди и социалните контексти не бива да се свеждат до единна национална характеристика. Съществува и риск от когнитивна зависимост: ако обучаемият винаги получава готова структура на интерпретацията, постепенно може да отслабне способността му самостоятелно да формулира въпрос и теза, да извежда хипотеза, да пра-

ви анализи, да има критично мислене като филолог и впоследствие – като дипломиран специалист, работещ в различни сфери. Затова преподавателят трябва да проектира задачи, в които изкуственият интелект е полезен, но недостатъчен в процеса на формиране на литературни и лингвистични знания без човешко четене, аргументация, анализ.

Заключение

Изкуственият интелект има своето място в университетското образование, в това число и във филологическото. Но той не отменя или замества базови функции на дидактиката на чуждоезичната литература. Изкуственият интелект допринася за трансформации на роли и критерии за успех. При италианската литература тези промени могат да бъдат продуктивни, ако той се използва за задълбочаване на езиковото, литературното и интеркултурното обучение. В центъра на учебния процес трябва да останат авторът, творбата, контекстът, особеностите на макро- и микониво, които в процеса на обучение са обект на анализ и интерпретация от преподавателя и студента. Прави се първото допускането, че изкуственият интелект може да бъде езиков помощник, да спомага за извеждане на хипотези. Той е възможно да се превърне в своеобразен „партньор“ при реализиране на сравнителен анализ или когато се прави литературен критичен анализ. Второто допускане е, че перспективният модел е не „литература или ИИ“, а „литература чрез критически и педагогически контролирано взаимодействие с ИИ“. Именно то може да формира нов тип обучаем, вероятно друг вид читател на художествена литература, който не само разбира литературната творба и ситуирането ѝ в даден контекст, но умее да тълкува, да подлага под съмнение, да оценява и технологично произведените или възпроизведените интерпретации на текста. Предложеният разширен дидактически модел отчита промените, които са предизвикани от честата употреба на изкуствения интелект. Моделът няма претенции да е изчерпателен. Той е вариант за апробиране. Поради тази причина дидактическият модел следва да се интерпретира като спомагателен инструмент в подкрепа на преподавателя в контекста на обучението по родна, италианска и всякаква друга чуждоезична литература. По този начин в методологически план в академичната комуникация в университетите се очертават перспективи за бъдещи изследвания, които отчитат тези трансформации в преподаването на художествена литература във филологическите специалности.

Цитати и бележки

[1] Moeller, A. K., & Catalano, T. (2015). *Foreign Language Teaching and Learning.* Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education, 196.

http://digitalcommons.unl.edu/teachlearnfacpub/196?utm_source=digitalcommons.unl.edu%2Fteachlearnfacpub%2F196&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages. Retrieved on 31.08.2026.
[2] Islam, N. N., Hossain, M. Md. (2023). ChatGPT for Teaching and Learning Literature: Challenges and Prospects. *Three-Day International Conference on Higher Education and Sustainable Development (Volume I)*. Paramount Publishing House.
[3] Islam, N. N., & Hossain, M. Md. (2023). ChatGPT for Teaching and Learning Literature: Challenges and Prospects. *Three-Day International Conference on Higher Education and Sustainable Development (Volume I).* New Delhi: Paramount Publishing House, 107.
[4] Discenza, M. (2025). *ChatGPT per i docenti. La voce nuova tra le pagine del sapere*. Maurizio Maurix Discenza: Campobasso.
[5] Koroncu, Ö. D. (2023). The Digitization of Literature: A History and a Future. *Digital Education Foundation & Emergence with Challenges, Cases*. New Delhi: New Delhi Publishers, 191.
[6] Poole, D., Alan Mackworth. (2010). *The Artificial Intelligence. Foundations of Computational Agents*. Cambridge: Cambridge University Press, 30.
[7] Luperini, R. (2013). *Insegnare la letteratura oggi*. Lecce: Manni, 21.
[8] Luperini, R. (2013). *Insegnare la letteratura oggi*. Lecce: Manni, 12.
[9] Livingston, J. (2025). Artificial Intelligence in Literary Analysis: Exploring Computational Approaches to Text Interpretation. *Future of Learning: AI Integration & Human Expertise in Education*. Madurai: Lt. Dr. B. Ajantha Parthasarathi, 127.
[10] Spaliviero, C. (2021). Insegnare letteratura in prospettiva interculturale nella classe multilingue. La proposta di un approccio. *Politiche e pratiche per l'educazione linguistica, il multilinguismo e la comunicazione interculturale.* Venezia: Edizioni Ca' Foscari, 70.
[11] Islam, N. N., & Hossain, M. Md. (2023). ChatGPT for Teaching and Learning Literature: Challenges and Prospects. *Three-Day International Conference on Higher Education and Sustainable Development (Volume I).* Paramount Publishing House, 107.
[12] Giusti, S. (2011). *Insegnare con la letteratura*. Bologna: Zanichelli, 1.

Библиография

Discenza, M. (2025). *ChatGPT per i docenti. La voce nuova tra le pagine del sapere*. Maurizio Maurix Discenza: Campobasso.
Giusti, S. (2011). *Insegnare con la letteratura*. Bologna: Zanichelli.
Islam, N. N., Hossain, M. Md. (2023). ChatGPT for Teaching and Learning Literature: Challenges and Prospects. *Three-Day International Conference on Higher Education and Sustainable Development (Volume I)*. Paramount Publishing House.
Koroncu, Ö. D. (2023). The Digitization of Literature: A History and a Future. *Digital Education Foundation & Emergence with Challenges, Cases*. New Delhi: New Delhi Publishers. 191.
Livingston, J. (2025). Artificial Intelligence in Literary Analysis: Exploring Computational Approaches to Text Interpretation. *Future of Learning: AI Integration & Human Expertise in Education*. Madurai: Lt. Dr. B. Ajantha Parthasarathi.

Luperini, R. (2013). *Insegnare la letteratura oggi*. Lecce: Manni.

Moeller, A. K., & Catalano, T. (2015). *Foreign Language Teaching and Learning.* Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education. http://digitalcommons.unl.edu/teachlearnfacpub/196?utm_source=digitalcommons.unl.edu%2Fteachlearnfacpub%2F196&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages. Retrieved on 31.08.2026.

Poole, D., Alan Mackworth. (2010). *The Artificial Intelligence. Foundations of Computational Agents*. Cambridge: Cambridge University Press, 30.

Spaliviero, C. (2021). Insegnare letteratura in prospettiva interculturale nella classe multilingue. La proposta di un approccio. *Politiche e pratiche per l'educazione linguistica, il multilinguismo e la comunicazione interculturale.* Venezia: Edizioni Ca' Foscari.

Гл. ас. д-р Радея Гешева *е преподавател във Факултета по класически и нови филологии в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Води курсове по „Средновековна италианска литература“, „Италианска литература: от Хуманизма до Барока“, „Италианската литература: от Аркадия до Романтизма“, „Литературата на Нова Италия“, „Устен превод“, „Превод на художествена литература“, „Практическа граматика“. Автор е на статии, свързани с италианската литература и с методологически аспекти в преподавателския процес. Научните ѝ интересите са в областта на литературознанието, интердисциплинарните изследвания, реториката, иновациите в преподаването.*

Брой 69 на сп. „Реторика и комуникации“ (октомври 2026 г.) се издава с финансовата помощ на Фонд научни изследвания, договор № КП-06-НП7/23 от 08 декември 2025 г.

Issue 69 of the Rhetoric and Communications Journal (October 2026) is published with the financial support of the Scientific Research Fund, Contract No. KP-06-NP7/23 of December 08, 2025.